

בית הנשיא
رئاسة الرئيس
OFFICE OF THE PRESIDENT

ממשבר - להזדמנות חוקתית:

מתווה העם להסדרה בהסכמה רחבה של היחסים החוקתיים בין הרשויות בישראל

עקרונות

- א. מסמך זה אינו מתיימר להחליף את תהליך החקיקה המקובל במדינת ישראל. הליכי חקיקה מקומם בכנסת. מטרתו של מסמך זה הינה להתוות בסיס להליכי החקיקה האמורים שיקודמו בהסכמה רחבה בכנסת.
- ב. כל ההסדרים הקבועים במסמך זה מהווים מקשה אחת, שנבנתה בשים לב למערך האיזונים שיש לקיים בין רשויות השלטון, ויש לראותם כמכלול. כלומר, אף חלק במסמך זה אינו עומד בפני עצמו, לבדו, אלא הוא תלוי ביתר חלקי המסמך. המסמך מבטא איזונים ראויים, עליהם יש לשמור במהלך הליכי החקיקה.
- ג. כל ההסדרים במסמך זה יחוקקו בהליך חקיקה אחוד כחוק-יסוד: החקיקה וכתיקונים לחוקי-יסוד ולחקיקה ראשית, בהתאם למפורט במסמך זה.
- ד. לא יקודמו הליכי חקיקה של חוקי יסוד חדשים או תיקונים של חוקי יסוד קיימים עד להשלמת חקיקתם של כלל ההסדרים הכלולים במסמך זה.

בינון ושינוי חוקי יסוד (חוק-יסוד: החקיקה)

1. חוקי היסוד הם הבסיס לחוקת המדינה, הנקבעים על פי עקרונותיה המכוננים של הכרזת העצמאות, תוך עיגון ערכיה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית.
2. חוקי היסוד יכללו הוראות בדבר סדרי המשטר, מוסדות המדינה, עקרונות היסוד שלה, וזכויות האדם.
3. חוק-יסוד יקבע בכותרתו שהוא חוק-יסוד בלא קביעת תאריך חקיקה.
4. אין לבטל או לשנות חוק-יסוד אלא בחוק-יסוד.
5. חוק לא יסתור, יבטל או ישנה חוק-יסוד.
6. אין בכוחן של תקנות שעת חירום לסתור, לבטל או לשנות חוק-יסוד.
7. חוק-יסוד יתקבל בארבע קריאות במליאת הכנסת.
8. חוק-יסוד יכונן או יתוקן בקריאה הראשונה, השנייה, והשלישית ברוב של 61 חברי הכנסת לפחות ולאחריהן בקריאה רביעית במליאת הכנסת בנוסח שאושר בקריאה השלישית, בהתקיים אחד מאלה:
 - א. הקריאה הרביעית התקבלה ברוב של 80 חברי הכנסת בישיבת הכנסת שנועדה לעניין זה ובלבד שנערכה לפחות שלושה חודשים לאחר הקריאה השלישית ושלא נערכה בששת החודשים הראשונים לכהונת הכנסת.

- ב. הקריאה הרביעית התקבלה ברוב של 70 חברי הכנסת בישיבה שנועדה לעניין זה ונערכה בכנסת העוקבת לזו שהצביעה על החוק בשלוש הקריאות הראשונות, ובלבד שלא נערכה בשלושת החודשים הראשונים לכהונת הכנסת.
9. לא יתקיימו הצבעות על חוקי יסוד לאחר שהוחלט על התפורותה של הכנסת.
10. לשם תיקון הוראות בחוק-יסוד: הכנסת המבטיחות בחירות הוגנות ושוות: שוויון בבחירות, הזכות לבחור, הזכות להיבחר, ואיסור הארכת כהונת הכנסת, יידרש רוב של 80 חברי הכנסת בכל ארבע הקריאות.
11. חוק יסוד שהיה בתוקף עובר לפרסום מסמך זה, יראו אותו כאילו נתקבל בדרך בה התקבל חוק יסוד על פי חוק-יסוד: החקיקה, ויחולו עליו ההוראות של חוק-יסוד: החקיקה כפי שנקבעו במסמך זה.
12. חוק-יסוד: החקיקה יכלול גם הוראות לגבי אופן החקיקה של חקיקה ראשית וחקיקת משנה.

ביקורת שיפוטית על חוקתיות חוקים (תיקונים לחוק-יסוד: השפיטה)

1. בית המשפט העליון, והוא לבדו, מוסמך לקבוע כי חוק אינו תקף בשל סתירה להוראות חוק יסוד.
2. אין לבית המשפט סמכות להפעיל ביקורת שיפוטית על חוקי יסוד שעמדו בכל התנאים הפרוצדורליים הנדרשים לחקיקתם, בהתאם להסדר הקבוע במסמך זה.
- יגובש מתווה מוסכם לשירות צבאי או לשירות לאומי אזרחי. עיקרי המתווה יחוקקו בתיקון לחוק יסוד, ולפיכך יהיו חסינים מביקורת שיפוטית, בהתאם להוראות ההסדר הקבוע במסמך זה.
3. בית המשפט העליון יוכל לקבוע כי חוק אינו תקף, בהרכב מורחב שלא יפחת מ - 11 שופטים, וברוב שלא יפחת משני שלישים משופטי ההרכב.
4. פסק רוב משופטי ההרכב הקטן משני שלישים, כי חוק סותר הוראות חוק-יסוד, רשאי בית המשפט לקבוע סעד הצהרתי של אי-התאמה של החוק; אין בהצהרת אי התאמה כדי להשפיע על תוקפו המשפטי של החוק. הצהיר בית המשפט על אי התאמה של חוק, תדון הכנסת בחוק ותבחן תיקוני חקיקה ככל הנדרש.
5. ייקבעו הוראות להעברת ההכרעה בשאלת תוקפו של חוק בשל סתירה לחוק יסוד מיתר ערכאות השיפוט לבית המשפט העליון, לפי ההסדר הקבוע במסמך זה.
6. ביקורת שיפוטית חוקתית תוסיף לחול על מלוא היקף הזכויות הנגזרות מהזכות לכבוד האדם, ובכללן השוויון, כפי שפורשה בפסיקת בית המשפט עובר לחקיקת ההסדרים הקבועים במסמך זה.

בחירת שופטים (תיקונים לחוק-יסוד: השפיטה)

1. הוועדה לבחירת שופטים תכלול 11 חברים:
 - שר המשפטים, ושני שרים נוספים שתבחר הממשלה.
 - נשיא בית המשפט העליון, ושני שופטים אחרים של בית המשפט העליון שייבחרו על ידי חבר שופטיו, בכפוף להוראות הייצוג ההולם כמפורט מטה.
 - שלושה חברי הכנסת, ביניהם חבר קואליציה אחד ושני חברים מסיעות אופוזיציה שונות. נציג הקואליציה ייבחר על ידי הקואליציה; נציגי האופוזיציה ייבחרו על ידי סיעות האופוזיציה. הצטרפה סיעת אופוזיציה לקואליציה או פרשה סיעה מהקואליציה, ייבחרו נציגים חדשים בהתאם.
 - שני נציגי ציבור, משפטנים, הכשירים לכהונה בבית המשפט העליון, בהתאם לחוק בתי המשפט ובעלי ניסיון עשיר בשפיטה או בייצוג בערכאות או באקדמיה, שימונו בהסכמה בין שר המשפטים לנשיא בית המשפט העליון. נציגי הציבור ימונו לתקופת כהונתה של כנסת אחת בלבד ללא אפשרות מינוי מחדש.
2. ייקבעו בחוק או בתקנות הוראות להבטחת עצמאות שיקול הדעת של כל חברי הוועדה.
3. הוועדה תבחר שופטים לבית המשפט העליון ברוב של שבעה חברי ועדה.
4. על הוועדה לשקול בהליך הבחירה שיקולים הכוללים, בין היתר את: רמתם המקצועית של המועמדים, שיקוף מגוון הקבוצות בחברה הישראלית; צרכי בית המשפט העליון ביחס לגיוון תחומי המומחיות של שופטיו, וגיוון הרכב השופטים ביחס להשקפת עולמם התורת-שיפוטית.
5. לפחות אחד מנציגי שופטי בית המשפט העליון בוועדה, לפחות אחד מנציגי הממשלה בוועדה, לפחות אחד מנציגי הכנסת בוועדה ולפחות אחד מנציגי הציבור בוועדה יהיו נשים. לפחות אחד מחברי הוועדה יהיה נציג החברה הערבית.
6. הוועדה תבחר את הנשיא והמשנה לנשיא, בהתאם לנוהג הקיים, על פי מועד מינויים (ברוח הוראות סעיפים 28 – 29 לחוק בתי המשפט).
7. מספר השופטים בבית המשפט העליון יעמוד על הנהוג היום, ומועד הפרישה של השופטים יהיה בהתאם להוראות הקבועות בדן היום.
8. הוועדה תבחר שופטים **ליתר ערכאות השיפוט** ברוב של שבעה חברי ועדה, ובלבד שאחד מהם הוא שופט מכהן של בית המשפט העליון. בישיבות ועדה אלו ישתתפו כמשקיפים שני נציגי לשכת עורכי הדין.
9. הוועדה תהיה רשאית למנות אדם לתפקיד שפיטה **ביתר ערכאות השיפוט** רק אם עבר בהצלחה קורס הכנה לשפיטה; פרטים בדבר מתכונת הקורס יוסדרו בחוק; הוועדה תהיה רשאית למנות לתפקיד שפיטה אדם שלא עבר בהצלחה את הקורס, בהחלטה פה אחד של כלל חברי הוועדה.
10. הדחת שופטים תהיה ברוב של תשעה מתוך אחד עשר, בהם נשיא בית המשפט העליון.

עיגון זכויות יסוד (תיקונים לחוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו)

1. יעוגנו בחוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו הזכות לשוויון ואיסור הפליה; הזכות לחופש הביטוי, הדעה, ההפגנה והאספה.
2. במקביל, יותנע מהלך חוקתי רחב בשיתוף ציבור בבית הנשיא בו יתקיים דיון בסוגיות הליבה החוקתיות של מדינת ישראל, תוך התחשבות באופייה המגוון של החברה הישראלית ולגיבוש והשלמה של מגילת זכויות יסוד מקיפה, בהסכמה רחבה, שתעוגן בחוק יסוד.

סבירות (תיקונים לחוק הממשלה)

1. החלטות הממשלה במליאתה, בענייני מדיניות ומינויים לשרים לא ייפסלו מחמת אי סבירות בלבד.
2. החלטות של שרים בענייני מדיניות לא יפסלו מחמת אי סבירות בלבד אלא אם יש בהן משום שרירותיות או שהן מופרכות.
3. על אף האמור לעיל, הלכת הסבירות תמשיך לחול, ככל שהיא חלה לפי פסיקת בית המשפט העליון עובר לחקיקת ההסדרים הקבועים במסמך זה, בכל הנוגע ליתר רשויות המדינה ורשויות ציבוריות אחרות.

היעוץ המשפטי לממשלה (תיקונים לחוק הממשלה)

1. מעמד היועצים המשפטיים למשרדי הממשלה:
 - א. המינוי יהיה לתקופת כהונה של 6 שנים.
 - ב. מינוי היועצים המשפטיים יתנהל כתהליך איתור מקצועי בשירות המדינה ועצמאותם של היועצים המשפטיים תישמר. ההליך יתנהל בדרך של מכרז כנהוג היום.
 - ג. מבלי לגרוע מהוראות הדין בנוגע להעברת עובד מדינה מתפקידו, רשאי שר ליזום את העברת היועץ המשפטי למשרדו מתפקידו אם קיימים ביניהם חילוקי דעות מהותיים ומתמשכים המונעים שיתוף פעולה יעיל ביניהם. זאת בכפוף לאישור ועדה שחבריה יהיו היועץ המשפטי לממשלה, נציב שירות המדינה, נציג מטעם המשרד הרלוונטי שימונה על ידי המנהל הכללי, ומנהל כללי לשעבר של משרד ממשלתי שימונה על ידי נציב שירות המדינה, בהסכמת היועץ המשפטי לממשלה. החלטות הוועדה יתקבלו ברוב חבריה.
2. חוות דעתם של היועץ המשפטי לממשלה ושל היועצים המשפטיים למשרדי הממשלה בנוגע לדין מחייבת את המוסדות ואת הגופים אשר הם משרתים בהם.
3. למרות האמור לעיל, חוות הדעת לא תחייב בכל הנוגע לחוקתיות תוכן של הצעות חוק שהממשלה מבקשת להניח על שולחן הכנסת.

בית הנשיא
رئوس الرئيس
OFFICE OF THE PRESIDENT

4. שר יהיה רשאי להשיג בפני היועץ המשפטי לממשלה על חוות דעתו של היועץ המשפטי של המשרד שבו השר מכהן.
5. הוגשה עתירה כנגד הממשלה או חבריה, והיועץ המשפטי לממשלה החליט כי לא ייצג בפני ערכאות השיפוט את עמדתה של הממשלה או של חבריה, לפי הענין, יהיו רשאים הממשלה או חבריה לקבל ייצוג משפטי נפרד בפני ערכאות השיפוט.

תכנית רב-שנתית להפחתת העומס במערכת המשפט

1. תקינת השופטים בישראל נמוכה משמעותית מהנהוג בעולם המערבי בעוד שמספר התיקים הנפתחים הוא גבוה במיוחד בהשוואה לממוצע הבינלאומי. במטרה לייעל את עבודת מערכת בתי המשפט, להקל על העומס השיפוטי ולשפר את השירות הניתן לאזרח, יש צורך בתוספת של מאות תקנים שיפוטיים.
2. תאומץ תוכנית רב-שנתית להפחתת העומס במערכת המשפט. זאת בכפוף לעבודת מטה שתיערך בהנהלת בתי המשפט, לשיפור השירות הניתן לאזרח ולהפחתת העומס במערכת המשפט, ותיקבע תקינה מתאימה לשם כך.

הוראות מעבר ותוקף (יכללו בחוק-יסוד: החקיקה)

1. לא ייקבעו הסדרים נוספים בתקופת כהונתה של הכנסת ה-25 העוסקים במערכת היחסים שבין הרשויות, בשינוי מעמד הרשות השופטת או כללי פעולתה, או בייעוץ המשפטי לממשלה וזרועותיה.
2. יוקם מנגנון לבחינת הצורך בהעברת הסדרים ספציפיים המצויים כיום בהוראות חוקי היסוד לחקיקה רגילה או לביטולם. במשך תקופה של 8 שנים, תהא הכנסת רשאית לבטל ברוב חבריה הוראה בחוק יסוד שהיה קיים ערב חוק-יסוד: החקיקה החדש, למעט הסעיפים המנויים בחוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו, חוק-יסוד: חופש העיסוק, חוק-יסוד: הכנסת; חוק-יסוד: הממשלה, חוק-יסוד: השפיטה וחוק-יסוד: ישראל מדינת הלאום של העם היהודי.